

УЗГОДЖЕННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ НОРМАМИ ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СТУПЕНЯ ЗАХИЩЕНОСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Волченко Н. В.
к.е.н., доцент кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції
Сумський національний аграрний університет

В переліку першочергових завдань держави продовольча безпека як складова національної безпеки, завжди стоятиме на першому місці. Задоволення населення продуктами харчування у відповідній кількості і відповідної якості сформує базу для реалізації всіх подальших можливостей розвитку держави. Нероздільною з продовольчою безпекою в даному контексті виступатиме аграрна політика держави, яка, зважаючи на поточні інтеграційні процеси повинна кореспондуватися із Спільною аграрною політикою Європейського Союзу (САП ЄС). Членство у Світовій організації торгівлі (СОТ) накладає певні обмеження на підтримку аграрного сектору економіки, що може спричинити появу додаткових загроз продовольчій безпеці держави.

У середині 90-х років проблема продовольчої безпеки почала стосуватися білково-енергетичної недостатності продуктів харчування, які споживаються, а також їх безпеки, яка відображає їх склад та достатність поживних речовин для забезпечення активного та здорового способу життя. Відповідно у 1996 р. Всесвітнім продовольчим самітом було запропоновано більш повне визначення: “Продовольча безпека на індивідуальному рівні, рівні господарства, держави, регіону чи світу досягається у тому випадку, коли всі люди у будь-який час мають фізичний та економічний доступ до достатньої кількості безпечних та поживних продуктів харчування з метою задоволення своїх потреб та вподобань у їжі, щоб вести активний та здоровий спосіб життя” [5, с. 28]. Це визначення було уточнено у 2001 р. зазначенням необхідності, крім фізичного та економічного доступу, ще і соціального.

Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року визначає, що подальший розвиток аграрного сектору потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках та продовольчу безпеку держави. При цьому, аграрна політика стає важливим компонентом досягнення соціальних цілей економічної політики держави, адже її засобами забезпечується наявність продуктів харчування для населення.

На практиці аграрна політика найчастіше виражається в різноманітних заходах підтримки виробників сільськогосподарської продукції та продовольства, створення для них сприятливих умов і на внутрішньому, і на зовнішньому ринках. Проблемами у сфері аграрної політики України економісти вважають мінливу ринкову ситуацію; міжнародне торговельне середовище (умови світового ринку, бар'єри в торгівлі, глобальна конкурентоспроможність); біобезпеку; об'єктивні й суб'єктивні перешкоди в торгівлі сільськогосподарською продукцією (викликані різними національними стандартами, вимогами, політичним тиском тощо); інфраструктуру (транспортні шляхи, порти, телекомунікації, енергетичні та інші технічні об'єкти); проблеми із кваліфікованим управлінням й забезпечення високоякісною робочою силою, що, зі свого боку, вимагає використання сучасних технологій; охорона ґрунтів, водних, лісових, інших рослинних і тваринних ресурсів, захист біорізноманіття [2, с. 174].

На нашу думку, доцільно до загального переліку проблем додати необхідність збалансованого розвитку сільських територій. Очевидним є те, що такий розвиток буде узгоджуватися із вимогами нового періоду САП ЄС на 2014-2020 рр. Буде надаватися пріоритет сільському розвитку шляхом орієнтації політики на: соціоекономічний розвиток громад; ефективне використання локальних ресурсів для збереження екосистем та попередження негативних ризиків зміни клімату; впровадження інновацій в сільській

економіці; підвищення конкурентоспроможності фермерів та їх залучення до ланцюгів доданої вартості. По-друге, важливим стає стимулювання розвитку партнерських стосунків із переробними підприємствами та гарантування й захист прав сільськогосподарських виробників шляхом розвитку професійних та неурядових організацій. По-третє, сприяння диверсифікації зайнятості в сільській місцевості (аграрної і не аграрної), що забезпечуватиме зростання сільської економіки [3].

САП є найбільш інтегрованою політикою Співтовариства, на її проведення витрачається значна частина бюджету ЄС, у той час як внесок сільського господарства у валовий внутрішній продукт ЄС становить близько 2%, кількість працездатного населення ЄС, зайнятого в цій галузі, не перевищує 6% [4, с. 307]. На противагу цьому, агропромисловий комплекс України дає близько 9-13% валової доданої вартості країни, є одним з основних бюджетоутворюючих секторів національної економіки, частка якого у веденому бюджеті України за останні роки становить в середньому 20%, а у товарній структурі експорту – з понад чверть, забезпечуючи перше місце на світовому ринку олії соняшникової, друге місце – за експортом зернових (без рису). Проте майже половина валової продукції сільського господарства сьогодні виробляється в господарствах населення. За період з 2007 по 2014 рр. виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 47% відсотків, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 87% [1].

На рис. 1 представлено схематичне зображення узгодження української аграрної політики держави із європейськими нормами САП задля підвищення ступеня захищеності продовольчої безпеки.

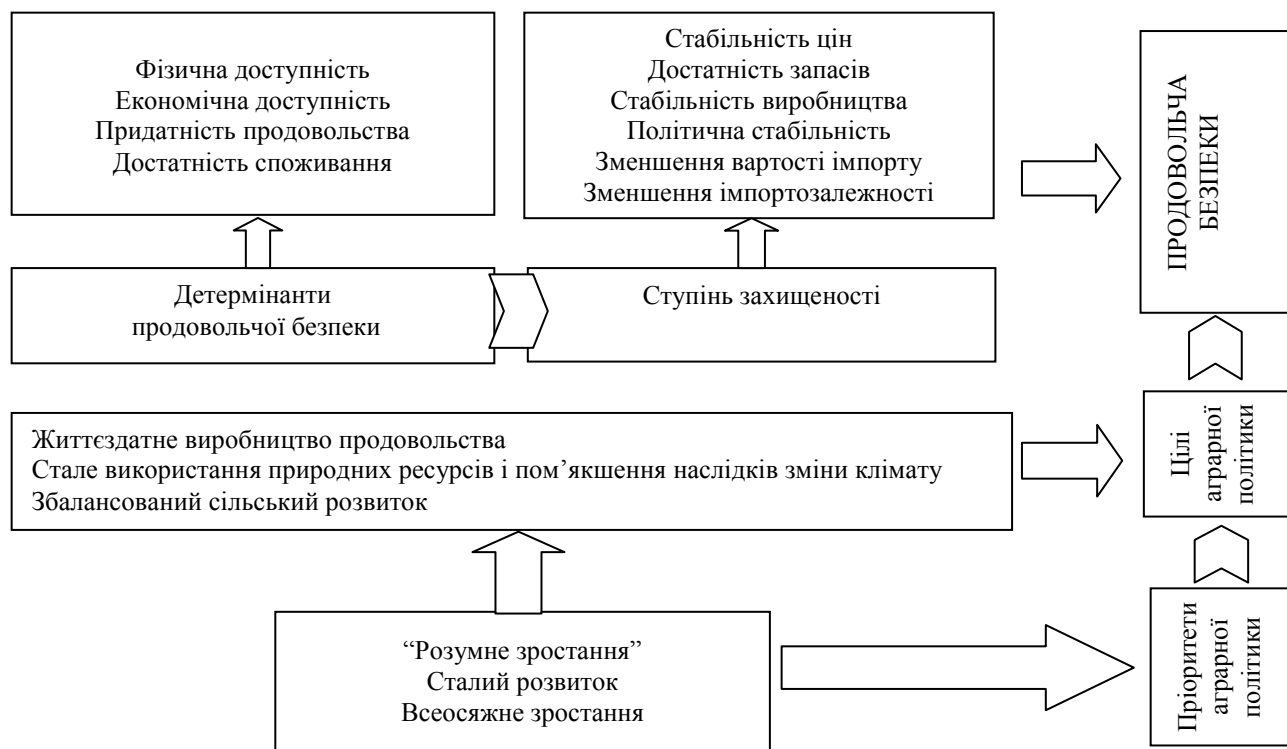

Рис. 1. Узгодження аграрної політики держави із європейськими нормами САП задля підвищення ступеня захищеності продовольчої безпеки

Україна на відміну від ЄС не має чіткої, адекватної сучасним викликам та загрозам, політики держави в аграрній сфері. Цей чинник у перспективі матиме значний негативний вплив на конкурентні позиції українського аграрного сектору в світі та посилюватиме вразливість АПК до зовнішніх та внутрішніх впливів. Стратегічна мета САП залишається незмінною, але поточна ситуація на світових ринках, домовленості у рамках СОТ про

лібералізацію торгівлі аграрною продукцією, з одного боку, і розбіжності у рівнях розвитку аграрного сектору окремих країн ЄС, що склалися історично, (рівень прямих виплат, продуктивність праці, структура господарств), з іншого, обумовлюють необхідність у регулярному перегляді САП, удосконаленні інструментів політики та визначенню нових цілей. Так, під впливом тенденції відмови від прямих субсидій, цінової підтримки САП у найближчі роки буде спрямовувати все більшу частину грошей на заходи пов'язані з програмами регіонального розвитку, науковими дослідженнями та удосконаленням інфраструктури. Тим не менш, політика не є суперечливою, не існує невідповідностей між стратегічною метою та тактичними завданнями, політика характеризується як послідовна та водночас гнучка [4, с. 314].

До того ж у сучасних умовах продовольча безпека повинна узгоджуватися із поняттям продовольчої надлишковості, що являє собою відсоток продовольства, який не використовується для харчування, але який вже був придбаний. Необхідним, на нашу думку, є відстеження даного показника для того, щоб розуміти втрати, які могли б бути використані для формування “харчових банків”. В результаті можна було б знизити відсоток недоотримання харчування: підвищити рівень фізичної та економічної доступності.

Базуючись на “розумному та всеосяжному зростанні” й сталому розвитку аграрна політика держави повинна забезпечувати досягнення цілей аграрної політики, що підвищить ступінь захищеності продовольчої безпеки.

Література

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>
2. Корчун В. Аграрна політика Польщі та України: використання польського досвіду в процесі євроінтеграції України / Валентина Корчун // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Міжнародні відносини. – № 10 (259). – 2013. – С. 172-180
3. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС : Новини Інституту розвитку аграрних ринків [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.amdi.org.ua/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html>
4. Шибаєва Н. В. Еволюція спільної аграрної політики ЄС / Н. В. Шибаєва, Т. М. Квятко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2015. – Вип. 162. – С. 306-315
5. Trade Reforms and Food Security : Conceptualizing the Linkages / Commodity Policy and Projections Service, Commodities and Trade Division Food and Agriculture organization of the United Nations. – Rome : 2003. – 315 p.